

Av. Mehmet Gün

Daha İyi Yargı Derneği Başkanı

Kaliteli üretim ve yüksek kazanç için

A'dan Z'ye Türk yargı reformu

“İstanbul'da tahkim”i tanıtmak için üç sene önce Kiev'de düzenlediğim toplantıya, Ukrayna'da yatırım yapmış Türk iş insanları da gelmiş, yatırım fırsatları araştırıyorlardı. Orada TRAKYASİFED üyelerini de gördüğümde gurur duymuştum.

İstanbul'dan, Edirne'den iş insanları Bulgaristan'a ve diğer Balkan ülkelerine yatırım yapıyorlar. O ülkelerde üretip o ülkelerden dünyaya satıyorlar. Türk yatırımcılar, Türkiye'de yatırım yapabilecekleri halde neden Türkiye dışında ve özellikle Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerde yatırım yapıyorlar acaba? Bu günlerde Bulgaristan'dan Yunanistan'dan otobüsler dolusu alışveriş turisti geliyor Edirne'ye ve diğer Trakya şehirlerine! Günübirlik alışverişe geliyorlar, neden acaba? Bu iki sorunun da tek bir ortak bir cevabı var: Paramızın değeri! **Türkiye dışında yatırım yapan, oranın parası değerli olduğu, orada yapacağı üretimden daha iyi kazanacağı için, yatırımlarının hepsini Türkiye sepetinde riske sokmamak için orada yatırım yapıyor.**

Hem Türkiye'de hem de bir Yunan adasında araba kiralama işi yapan bir Türk işinsanı geçen gün şöyle dedi: "Yunanistan'da pandemi senesinde hiç araç kiralayamadım, Türkiye'de ise gırla kiralityorum. Türkiye'deki işim ile Yunanistan'daki işimin bilançoların karşılaştırdığımda hiç iş yapmadığım Yunanistan'da daha çok kazanmışım. Olmaz böyle bir şey!" Gerçekten de olmaz, olamaz böyle bir şey! Yunanistan'dan Bulgaristan'dan günübirliğine gelenler de aynı sebeple Türkiye'ye geliyorlar: Paramızın değeri! Kendi memleketlerinde kendi paraları ile daha yüksek bedele/değere alacakları mallara Türkiye'de daha az para ödedikleri için geliyorlar.

Paramızın değerini, ülkemizi, ekonomimizi ve para politikalarımızı yönetenler belirler. İyi yönetim ülkemize yatırımları çekerek ekonomimizi güçlendirir, paramızın değerini koruyarak üretimde kalitenin artmasını, birim üretim başına daha yüksek kazanmamızı ve refahımızın artmasını sağlar. Kötü yönetim ise yatırımların başka ülkelere kaçmasına, üretimde kalitenin düşmesine, birikimlerimizin değer kaybetmesine, refahımızın düşmesine neden olur. **Yöneticilerimizin iyi yönetici veya kötü yönetici olmasını ise hukukun üstünlüğü ve görevini yöneticilere karşı da yapabilen bağımsız yargı sağlar. Bağımsız yargı, hukukun üstünlüğünü yöneticilere karşı sağlayabilen yargıdır. Bağımsız yargı iyi yönetim ve refah getirir.**

Yöneticilerimize karşı yargının eli kolu bağlıdır. Bana göre **bilimsel olmayan faiz politikası uygulayarak enflasyonu ve ticari kredi faizlerini patlatan, Aralık 2021 ayında milli paramızın değerini yarıdan fazla kaybettiren ekonomi yönetiminin, görevi ihmal ve ihlal sayılan keyfi yönetimi sürdürabiliyor olmasının sebebi, hukukun kendilerine hesap soramıyor olmasıdır.** Kendilerine hesap sorulamayan yöneticiler, toplumda herkesin her gün yaptığı en küçük alışverişe bile zorla hile karıştırıyor. Birbirimiz ile mal karşılığında para değiştirdiğimiz her alışverişe, her ekonomik ilişkiye zorla hile sokuyor. Türk Lirası verenin verdiği değer bir kısmına (enflasyon yoluyla) gizlice el koyarak değerini azaltıyor ve Türk Lirası ile ticareti hileli hale getiriyor. Toplumsal ahlakı, paranın değerini düşürerek bozuyor. Ancak bunu yapanlara yargı ve hukuk hesap soramıyor.

Hukukun üstünlüğü sadece ekonomi yöneticilerine karşı aksamakla kalmıyor, toplumun geri kalanında da hukukun üstünlüğü sağlanamıyor. Yargı, temel hak ve özgürlükleri, ifade özgürlüğünü sağlayamıyor. Genç beyinlerimiz, başka bir ülkede yaşamını sürdürebileceğini düşünen beyinlerimiz, dışarıya gidiyor. İçerde kalanlar hakaret soruşturmaları, cezalandırma yöntemi haline gelmiş tutuklama kararları ile oluşan korku ortamında yöneticileri eleştiremiyorlar. Ekonomide ve uluslararası rekabette öne geçmenin en önemli yöntemi olan eleştirel ve aykırı düşünceler ile birlikte yenilikçi ve buluşçu iklim, ağır bir baskı altında ve gerilemekte.

İşletmelerin birleşmesini ve güç kazanmasını sağlayacak olan birleşmelere ve ortaklık ilişkilerinin geliştirmesini sağlayacak hukuk güvenliği ortamı yok. Aile işletmeleri bile küçük bir uyuşmazlıkta zayıflıyor, hedge fonların eline düşüp heder oluyor ya da zaman için de yok olup gidiyor.

İşyerlerinde işveren işçi barışını, kaliteli üretim için üretime katılan herkesin olumlu işbirliğini sağlayan kurumlaşma kültürünü geliştirmeye hukuk ve yargı yardımcı olmuyor. Çalışanların yüksek kaliteli üretime katkıda bulunup yüksek refattan daha yüksek pay almasını sağlayan bir düzen kurmak yerine işverenin cebinden bir miktarın çalışanlara aktarılmasında herkes işbirliği yapıyor.

Yargı uygulamaları, endüstri casusluğu, ticari sırların ifşası, yenilik ve buluş haklarının korunması gibi, işletmelerin ekonomik rekabet gücünü belirleyen ve geliştiren hususlardan bihaber gibi, fiiliyatta bunlar sanki hiç yok gibi.

İşletmelerin profesyonel yöneticilere emanet edilmesinin en önemli engeli, yargının ve hukukun yetersizliği. Nice zorluklarla oluşturulan işletmeler profesyonellere emanet edildiğinde, türlü hile ve dolanla içlerinin boşaltılmasını önleyen bir yargı ve hukuk sistemi yok. En adi ve yüz kızartıcı suçlardan olan emniyeti suistimal ve zimmet suçlarında yargı mercileri ne kadar etkin olabiliyor? Aksine, zorluklarla biriktirilen işletme varlıklarının etkin olarak korunacağına dair yargı güven oluşturamıyor.

Kaliteli üretimin en başta gelen unsuru olan “tedarik zincirine güven”i, hukuk değil kişisel güven ilişkileri belirliyor. Sipariş avansını alıp kaçan, taahhüdünü hiç ya da zamanında yerine getirmeyen tedarikçilerle baş edemeyen hukuk sistemi, tedarikçilerin taahhüt ettikleri kalitede ham ve ara madde temin etmelerini sağlamakta ise tamamen çaresiz.

Ticarette oluşan zararların tazmini, ödenmeyen alacakların tahsili, çalınan çırpılan zimmete geçirilen paraların geri alınması gibi işletmelerin üretimini, rekabetini ve mali gücünü belirleyen birçok konuda yargı görevini yapamıyor. İyi yönetildiğinde üç-dört ayda yüksek isabetle çözülmesi gereken basit davalar bile yıllarca sürüyor. Hakimler, kendilerine ait görevleri, çürümüş bilirkişilere delege ediyor. Üstelik de kanuna aykırı olarak. Bir de hem kendilerine hem de bilirkişilere dokunulmazlık zırhı vermişler, hiç birisine hesap sorulamıyor.

Bir toplumun ahlakını, hukuku ve parası belirler. Yargının siyasetin kontrolüne verilmesi, hukuku yerlerde süründürüyor. Paranın değerini düşürmek, değerli para ve madenlere endekslili sözleşme yapılmasını yasaklamak, ticarete zorla hile sokuyor ve hileye düşmeden hukuki ilişki kurmak, üretim ve ticaret yapmak mümkün olmuyor. Hukukun hesap soramadığı yöneticiler zorla toplumun ahlakını bozuyor.

Üretimimiz, hammadde + katkı maddeleri + enerji + taşıma + işçilik + yenilikler + marka + yönetim faaliyetlerimizin sonucudur. Ürettiğimiz mal ve hizmetleri pazarlayıp satmakta, satıştan elde ettiklerimiz ile başkalarının ürettiklerini satın almaktayız. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi aynı girdileri kullanarak daha kaliteli üretmek, daha yüksek değer yaratmak ve kazanmak mümkündür. Aynı girdileri kullanarak üretilen bir malın değerini farklılaştıran şey, üretimin tabii olduğu hukuk, yargı ve yönetimdir. Yöneticileri hukuk ile denetleyip sınırlandırabilen yargı aynı girdiler ile üretilen ürünün değerini artırır. Yargı ve hukukun üstünlüğü aksadığında paramının değeri düşer ve parası daha değerli ülkelerin hammalı haline geliriz.

İşte bütün bunları aşmak için, ister dağda tek başına keçi güden çoban olsun isterse cumhurbaşkanı, hukukun üstünlüğünü herkese karşı sağlayan, vatandaşın da devletin de yabancıların da güven duyacağı, mensupları bilgili, tecrübeli ve yetkin olan, topluma kaliteli hizmet veren, kendisi hukukun üstünlüğüne en yüksek derecede riayet eden ve tam bağımsızlığı hak ederek koruyabilen daha iyi yargıya ihtiyacımız var.

Daha iyi yargı, daha kaliteli üretim demektir, daha yüksek kazanç demektir, daha güzel ahlak demektir. Daha iyi yargı daha ileri demokrasi ve yönetim, güçlü ekonomi, daha yüksek refah demektir. **Derneğimiz bu amaçla Türk yargısını çağdaşları seviyesine getirmek, hukukun üstünlüğünü sağlayarak refahımızın kalıcı olarak artırmayı sağlamak için dokuz temel konuda yenilikçi reform önerileri geliştirdi.**

1. Hakimler ve Savcılar Kurulu, Adalet Yüksek Kurumu'na dönüştürülsün. Adalet Bakanlığı'nın yetkileri bu kuruma devredilsin. Kurumda yargı sisteminin tüm paydaşları temsil edilsin.
2. Adalet Yüksek Kurumu, hizmet sağlayıcılar ile diğer paydaşları buluşturacak bir Daimî Hukuk Şurası ile güçlendirilsin.

3. Avukatların baroları gibi hâkim ve savcılar için de yöneticilerini kendi seçtikleri, mensuplarının mesleki gelişimini sağlamak ve hukukun üstünlüğü ile yargı bağımsızlığını savunmakla görevli tam bağımsız yargısal meslek kuruluşları oluşturulsun.
4. Yargının idaresiyle ilgili bütün işlem ve kararlar yargı denetimine açılsın, isteyen herkes masraf etmeden, risk almadan dava açabilsin. Bu amaçla yargı konularında uzman bir mahkeme kurulsun.
5. Anayasa Mahkemesi, ikincil mevzuat ve idari kararlar dahil tüm anayasaya uyarlık konularında tek yetkili olsun, isteyen herkes iptal davası açabilsin. Anayasa Mahkemesi'nin üye sayısı 15'ten 30'a çıkarılsın, üç daire ve genel kurul halinde çalışması sağlanarak mahkemenin kapasitesi artırılsın.
6. Mahkemelerin ihtiyacına uygun insan kaynakları yetiştiren, hakimlik, savcılık ve avukatlık mesleklerine bilgili, tecrübeli, olgun ve görevini yapmaya tam yetkin kimselerin kabulünü sağlayan yeknesak bir kariyer planı geliştirilsin. Kıdemli hukukçular hukuk eğitimi verir hale gelsin, hukuk eğitimi uygulama ile bütünleşsin.
7. Yargı görevlileri, eşitler arasında açık yarışma ile atansın. Aday gösterme, seçme ve atama kararları, kamuoyunun görüşü alınarak açık ve gerekçeli oy esası ile alınsın. Bütün süreç yargı denetimine tabi olsun.
8. Mahkemeler 26 kalkınma bölgesi bazında optimum yapılandırılsın. Yargıdaki iş yükü hâkim, savcı ve avukatlar arasında dengeli dağıtılsın. Adli hazırlık mahkemeleri kurulsun. Modern uyumsuzluk yönetimi ve dürüst davranış ilkesi benimsenerek, dava hazırlık süreci uzlaşmayı teşvik etsin.
9. Yargının işlev bağımsızlığını kısıtlayan, "yargı ve kamu görevlilerinin suçlarının soruşturması için idari amirlerin izin vermesi" şartı kaldırılsın, üst düzey kamu görevlileri, kurulacak bir Adalet Yüksek Mahkemesi'nde doğrudan yargılsın.

